

Sto evra iz helikoptera – pomoć koju ne moramo uzeti, ali ćemo je svakako vraćati

Piše **Nikola Cuckić** - 01. 05. 2020.

Foto: Pixabay

Od petnaestog maja do petog juna, građani i građanke Republike Srbije koji su primaoci penzija i novčane socijalne pomoći, dobiće jednokratnu novčanu pomoć u iznosu od 100 evra, kao ekonomsku meru pomoći u prevazilaženju posledica koronavirusa (COVID-19) dok će ostali građani biti u prilici da se prijave elektronskim putem preko portala Uprave za trezor i telefona čiji broj ćemo naknadno saznati.

Ovo su podaci o pomoći građanima Srbije koja je izazvala najviše kontroverzi u javnosti, a koji su objavljeni u [Uredbi](#) Vlade Republike Srbije o formiranju privremenog registra i načinu uplate jednokratne novčane pomoći svim punoletnim državljanima Republike Srbije u cilju smanjenja negativnih efekata prouzrokovanih pandemijom bolesti COVID – 19 izazvane virusom SARS –CoV-2.

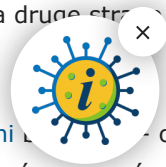
Iako prvo najavljivano da će svi punoletni građani dobiti ovu pomoć bezuslovno, za sada je po Uredbi planirano da se građani podele na grupu onih kojima Vlada zna da je pomoć potrebna i one koji sami treba da procene da li takva potreba kod njih postoji.

Ekonomska i socijalna mera ili ni ekonomska ni socijalna mera

Podsećamo da je novčanu pomoć od 100 evra prvo [najavio](#) Predsednik Republike Srbije u gostovanju na *Prvoj TV* kao poklon svim punoletnim građanima Srbije.

„Razmišljamo da damo pare svakom punoletnom građaninu, da damo na poklon po 100 evra“ rekao je on i objasnio da će to biti urađeno u sklopu ekonomske politike „helicopter money“, kako bi se povećala potrošnja, a sa druge strane je istakao i da će to dobro doći ljudima koji su siromašni.

Fiskalni savet nije imao veoma pozitivno mišljenje o ovom anti-kriznoj meri pomoći pa je u svojoj [oceni](#) istakao da ova nije mera koja podstiče privredni rast, zbog toga što problem koji je nastao nije u nedostatku novca, već nemogućnost

građana da se kreću i kupuju, kao i zbog sužavanja potrebe za određenom vrstom proizvoda.

Fiskalni savet je zaključio i da ova mera nije mera socijalne politike, s obzirom da nije usmerena na socijalno ugrožene pojedince.

„Jedino je sigurno da isplata 100 evra veliko i nepotrebno opterećenje za budžet i da ograničava mogućnost Vlade da deluje u drugim segmentima javne potrošnje“, naveo je Fiskalni savet i zbog toga je pozvao Vladu da odustane od mere isplate 100 evra svakom punoletnom građaninu.

I Vlada je odustala.

Međutim, ne na način na koji bi Fiskalni savet to poželo i ne zbog njihove molbe već zbog „primedbi brojnih tajkuna u politici i van nje da ne žele tu ponižavajuću pomoć“, kako je rekao Predsednik Srbije.

S obzirom na ogromne količine novca koje su namenjene za ovu meru, i s obzirom na to da je promenjen način administriranja ove mere, a samim tim i njeni efekti razgovarali smo sa **Markom Danonom**, višim ekonomistom iz Centra za visoke ekonomske studije (CEVES).

Ekonomski efekti ove mere verovatno će biti umanjeni

Danon je za naš portal rekao da iako je ekspanzivna fiskalna politika sada neophodna, moguće je da će efekti ove mere na održavanje agregatne tražnje i ekonomske aktivnosti biti umanjeni usled delovanja nekoliko faktora.

„Prvo, po svemu sudeći, ona ne targetira u dovoljno adekvatnoj meri one građane koji imaju najveće potrebe. Umesto donošenja uredbe, bilo je moguće i da se kroz oslanjanje na postojeće kanale socijalne zaštite kojima država raspolaže značajno ojačaju i domet i obim ovakvog vida pomoći“, istakao je Danon.

On je naveo da iako se u javnosti navodi da se slične mere sprovede i u drugim državama, one su po svemu sudeći uglavnom bolje targetirane.

„Primer radi, deo opštih ekonomskih mera u SAD uključuje i dodelu pomoći od najviše 1,200 USD po stanovniku, gde je isplata punog iznosa ograničena na osobe sa relativno slabijim prihodima, dok se u zavisnosti od nivoa prihoda, veličina isplaćene pomoći progresivno smanjuje“, rekao je Danon.

Drugi razlog mogućeg umanjena efekta ove mere Danon vidi u tome što pomoć možda nije sasvim pravovremena.

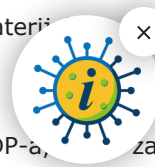
„Samo prijavljivanje traje od 15. maja do 5. juna, dok se “glavni udar” krize već dogodio u martu i aprilu“ i dodaje da se postavlja pitanje i načina trošenja ovih sredstva.

„Ukoliko, naime, građani budu u značajnoj meri usmerili ova sredstva na nabavku uvoznih dobara i usluga, njihov efekat na domaću privredu biće manji, ali bi sa druge strane bila ugrožena makroekonomska stabilnost, zbog povećanog uvoza, odnosno odliva deviza iz zemlje po tom osnovu“, zaključio je Danon.

Mogući problemi u implementaciji i očuvanju poverljivosti podataka

Fiskalni savet se i po drugi put izjasnio negativno o ovoj meri analizirajući Vladinu uredbu o rebalansu budžeta za 2020. godinu, **ponovivši** ranije ocene da je ova mera ekonomski neefikasna, jer ne može da utiče na osetno i održivo ubrzanje domaće privrede, da je bez socijalnog fokusa jer najveći deo sredstava nije usmeren ka objektivno materijalno ugroženim građanima i fiskalno neodgovorna jer nameće dodatno i veliko zaduživanje zemlje.

Danon je objasnio da će prema procenama Vlade, deficit opšte države u ovoj godini dostići oko 7% BDP-a, za oko 6,5 procentnih poena više nego inicijalno planirano.

„Ovo povećanje je rezultat kako pogoršanog poslovnog okruženja, tako i sprovođenja ekonomskih mera – u koje spada i ova mera jednokratne pomoći građanima – i ono bi trebalo da u celosti bude namireno iz zaduživanja na domaćim i inostranim tržištima“, istakao je on.

Da će ova mera koštati građane između 2% i 3% kamate koliko će se plaćati na ovu pozajmicu, a da je teško predvideti troškove njenog administriranja i implementiranja kada krenu pozivi nekoliko miliona građana, primetila je Transparentnost Srbije u svom [saopštenju](#).

Pored navedenih nejasnoća i poteškoća u implementaciji, Rodoljub Šabić je za *Al Jazeera* [izrazio](#) sumnju da će prilikom obrade podataka biti moguća dosledna primena odredaba Zakona o zaštiti podataka o ličnosti i da ne isključuje ni mogućnost zloupotrebe podataka.

Bilo kako bilo, možda je Predsednik Republike, kao neko ko je prvi izneo ovu ideju u javnost, i sam priznao da ovo i nije bilo baš najdelotvornije rešenje kada je [izjavio](#) da on lično ovaj novac neće uzeti, iako mu pripada kao građaninu Srbije, već bi više voleo da novac bude usmeren u izgradnju puta Čačak – Požega.

Samim tim postavlja se pitanje ako je ova mera agregatne tražnje zašto predsednik ne doprinese kroz primer sopstvene potrošnje, a ako je mera socijalne politike, onda nije jasno zašto nije usmerena jedino na one kategorije stanovništva za koje se utvrdi na osnovu analize posledice pandemije da su najugroženiji.

Članak je napisan u okviru projekta „Pripremi se za učešće“ sprovede CEP, NALED i portal *European Western Balkans*, uz podršku Evropske komisije, sa fokusom na proučavanje ekonomskih pitanja u procesu pristupanja Srbije EU i aktivno uključivanje organizacija civilnog društva u pregovore o pristupanju u odabranim ekonomskim poglavljima.

Nikola Cuckić

Projektni asistent u Centru savremene politike, Master politikolog za međunarodne poslove.

